

Sándor Miklós

Felszólító tekintély – Vasbányai...

Négy évtizedes tanári pályája: Vasbányai Ferenc (Zebi), és a József Attila Gimnázium (Jóska), jó ideje már Szent Imre Gimnázium. Két vaskos kötet, a Tanár Úrhoz írt levelek a tanítványoktól. Nem ünnepélyes, reprezentatív kiadvány, noha azt várnánk, hogy a tanítványok kedves, udvarias, szép írásait olvashatjuk, ehelyett a magánélet titkai, a benső világ, s a társadalmi élet és a politikai viszonyok változásai tárulnak fel bennük. Igaz, évődő, játékos, könnyű levél is bőven akad.

A szuggesztív tekintély – ahogyan a levelekből kiderül – szellemi, lelki őrtorony, magasles, ahová elképzelve őt keresik meg egykori diákjai írásaikkal. Az autoritás az ernyedtség, a lustaság, az önfeladás, a kisszerűség, a hasonulás, a konformizmus ellenében szólít fel. A tanítványok pedig felelnek, igazolják s jelentik, megértették a felszólítást: „Gyenge nem lehetsz!”

Tanár Úr hála Istennek nem könnyű ember. Erős hang, magas homlok, árgus szemek, figyelmes, segítőkész, együttérző, mindenkit biztat, inspirál. „Túlságosan erős és szuggesztív egyéniség”, milyen szerencse, hogy így van, hisz: „...egyedüli mentváram..., menekülési lehetőségem..., hogy a Tanár úrnak írok”. A szuggesztív ember pedig segít, mert „Zebi a megoldás”.

A két kötet szerkezete, felosztása igen változatos. Kezdődik a kiváló Jelenits István előszavával, aki arra is biztat: bármelyikünk bátran írhat Vasbányainak. Utána a négydip-lomás „főhős” *Életpályám* címen mutatja be a Jóskában töltött negyven esztendejét, melynek ars poe-ticája szerint: „Eszmények, ideák nélkül nincs nevelés.”

Tíz Vasbányai-kérdésre adott válaszok 2003-ból, 1973-ból pedig Mészöly Miklós *Az atléta halála* című művének tizenhét diák által írt műelemzése következik. A *Cadentiá*ba Tanár Úr meghatározó elődök gondolatait válogatta Prohászktól Németh Lászlóig. Külön elemzést érdemelne Vasbányai Ferenc tíz axiómája a tanári munkáról.

Az ötvenes évekből kilenc valomás szól az Alma Materről, majd pedig a könyvek gerincét, valódi arcát mutató levelek sorjájának, évtizedes beosztásban.

A levelekben sok-sok novella, dráma, film lehetősége rejlik. A műveltség terepasztalán könyvekről, filmekről, kiállításokról, tudományos életről szóló híradások jelennek meg, portrét rajzolva írójukról. A megszólítások mély kapcsolat jelzői: „kedvesapám”, „Zebi papa”, „T. T. Ú.”, „Ferikém, Zebi, Tisztelt Tanárom!” „Drága Tanár úr! Szellemi Atyám! kedves Zebi! kedves Ferikém!”

A tanítványok láthatták a magát mindig őszintén felmutató tanárt, innen a levélírók bizalma, feltárulkozása – ők csak „visszaadnak” valamit abból, amit kaptak.

A vallomások, „gyónások” mellett van vitatkozó, önigazoló írás, a szerkesztőket dicséri, hogy a

válogatásba bekerült bírálat, kritika, keserű, meg nem értésre utaló levél is.

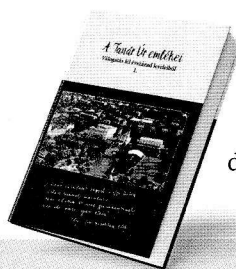
A hatvanas-hetvenes évekre jellemző az erős társadalomkritika, kiváló kontraszt a külföldi és Nyugatról érkezett levelek sora, melyekkel dinamikusabbá vált a levelezésanyag.

Visszatérő játék elképzelni a válaszeveleket; érezhető, hogy az inspiráló főszereplő, Vasbányai levelei pontos, világos, tárgyilagos írások, ha kell, szigorúak is. Nem „empátia sztepp-táncos”, hanem orvos – „olyan tükröt tartottál elém, ami alig torzít...” –, nem engedi el a tanítványok kezét, négy év nem pusztán epizód egyikük életében sem. Most felelnek igazán a Tanár Úrnak! S nagyon jók ezek a feleletek! Magasra emelte őket, nagyrabecsülésével önbecsülésüket segítette – igazán hatásos terápia.

Micsoda szeretet, megbecsülés ennyi levelet megőrizni eldobálás világunkban!

A katedra őrhely, magasles maradt, ahonnan szemmel tart, írnyit most is – íme, az autoritás. A „szent ügy”, az „örök készenléti állapot” visz a „belőled táplálkoznak, bennük kell élned” axiómájához. Lelki vezető, aki, ha kell „drasztikusan őszinte”.

Az optikai sokféleség, a kordokumentumok sorozata életünk újraértelmezéseit, önvizsgálatát hozhatja – ez a könyv legnagyobb eredménye, ajándéka, melyet Vasbányai Ferenc kézzel írt áttekintő vázlata, tartalmi ismertetője zár, meglepetésként a Tanár Úr hat levelével.

A Tanár Úr emlékei – Válogatás fél évszázad leveleiből I-II.

Szerkesztette: Brunn Katalin,
N. Csernátoni Gabriella, Karvázy Balázs

Magánkiadás, Budapest, 2017, 565 oldal